

III.21. ПРИЗРЕНСКО ЧЕТВОРОЈЕВАНЂЕЉЕ, ЈЕВАНЂЕЛИСТ МАРКО

непознато порекло, крај XIII века, фотографија л. 31^v

пергамент, 141 л., фолио-формат (4°)

Уништен рукопис. Стара Народна библиотека у Београду, др. 297

Призренско четворојеванђеље чувано је под бројем 297 у некадашњој Народној библиотеци у Београду, са којом је изгорело почетком априла 1941. године. Писано на пергаменту, имало је 141 лист, а недостајали су му почетак и свршетак, као и поједини листови унутар књиге. У таквом је стању било у доба око 1880, када је нађављено од хаџи Јордана из Скопља. Пре тога се налазило у цркви Светог Ђорђа у Горњој Битињи код Штрпца (Сиринићка жупа), где је сачувано неколико сполија из Душановог манастира Светих арханђела код Призрена. Сликари минијатура *Призренског јеванђеља* следио је разноврстне узорне, међу којима се запажају древни обрасци са хришћанског Истока, особито из Египта.

Јеванђелист Марко (л. 31^v) представљен је како седи и пише. То је устаљени начин приказивања писаца јеванђеља. Међутим, необично је то што он није одевен у уобичајени хитон и химатион, већ има широке панталоне стегнуте уз глежњеве и што се покрај њега види лав, његов симбол. Фигуре у чакширама изузетно се ретко срећу у минијатурама рукописа хришћанске садржине. Већином се виде у илустрираним књигама насталим у крајњим источним областима, али ни у њима јеванђелисти не носе панталоне. С друге стране,

симболи поред писаца јеванђеља обично се у науци везују за западнохришћанску уметност. Они су се, међутим, појављивали и на представама у рукописима насталим у православним областима, као и у појединим деловима хришћанског Истока. Минијатуре на којима су приказани јеванђелисти са симболима налазе се у многим рукописима на грчком и јерменском језику. У древним словенским књигама се ретко срећу. Једини примери очували су се у три руска јеванђеља, од којих најстарије потиче из средине XI stoleћа.

Све минијатуре *Призренског четворојеванђеља* изведене су невешто и наивно и делују као бојадисани цртежи. Ликови су грубо и једноставно срочени, црте лица сведене на цртеж, чак ни румене мрље на образима не пружају утисак пластичности. Фигуре имају неправилне пропорције и неприродне покрете. Тела су покривена тканинама чији су набори рађени као паралелне линије и бојени различитим пигментима, због чега изгледају као украсне траке.

ЛИТЕРАТУРА: *Задужбине Косова*, 423; Максимовић, *Српске средњовековне минијатуре*, 25–28, 30, 34, 35, 92, 96–97, 115; Стародубцев, *Пишана уметничких ујидицаја*, 56–68.

ТАТЈАНА СТАРОДУБЦЕВ